

علم و دین

(سبب آغاز همه چیز)

هانس کونگ

ترجمه

رضا یعقوبی

انتشارات
علم و دین

سرشناسه	کونگ، هانس. ۱۹۲۸ - Kung, Hans
عنوان و نام پدیدآور	علم و دین (سرآغاز همه چیزها) / هانس کونگ؛ ترجمه رضا یعقوبی.
مشخصات نشر	تهران: نشر تمدن علمی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۳۰۹ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۱۲۷-۰۶-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	عنوان اصلی: The Beginning Of All Things: Science And Religion. C, 2007
یادداشت	کتاب حاضر از متن انگلیسی به فارسی ترجمه شده است.
موضوع	آفرینش
موضوع	عالم دین
شناسه افزوده	یعقوبی، رضا، - مترجم
رده بندی کنگره	۴ : ۸۱۱ / ۵۹ - BT۶۹۵
رده بندی دیویی	۵ / ۲۶۱
شماره کتابشناسی ملی	۴۱۲۰۰۰۱

علم و دین

(سر آغاز همه چیزها)

هانس کونگ

ترجمه: رضا یعقوبی

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۴۴۰ نسخه

لینوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری

پن بست گرانفره، پلاک ۴، تلفن ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۲۷-۰۶-۲

فهرست مطالب

۹	.....	مقدمه مترجم
۱۱	.....	بگذار روش‌های بشر را
۱۷	.....	فصل اول: نظریه جامع برای همه چیز؟
۱۷	.....	۱- معمای حقیقت
۱۸	.....	یک معمای دوگانه
۲۰	.....	مدل جدید جهان: کپرنیک، پلر، گالیله
۲۳	.....	کلیسا در مقابل علم
۲۵	.....	پیروزی علم
۲۷	.....	۲- توصیف آغاز آفرینش عالم از منظر فیزیک
۲۸	.....	فیزیک جدید: فضا-زمان نسبت‌گرایانه انیشتین
۳۱	.....	انفجار بزرگ و پیامدهای آن
۳۴	.....	۳- بنیادی‌ترین مقوم عالم چیست؟
۳۴	.....	هایزنبرگ و نظریه‌ی کوانتوم
۳۷	.....	فرمول جهان‌شمول، نویدی بزرگ
۳۹	.....	وحدت کلان به جای خدا؟ (هاوکینگ)
۴۱	.....	فرمول جهان‌شمول، ناامیدی بزرگ
۴۳	.....	۴- نزاع بر سر بنیادهای علم ریاضی
۴۴	.....	آیا ریاضیات بدون تناقض ممکن است؟ (گودل)
۴۷	.....	هیچ نظریه نهایی برای توصیف همه چیز در کار نیست
۴۸	.....	فرصتی برای تأمل خودانتقادی
۵۱	.....	۵- کاستی‌های پوزیتیویسم
۵۲	.....	رد مسائل فراتجربی (پوپر)
۵۴	.....	فقط مسائل جعلی بی‌معنا؟
۵۵	.....	عدم امکان اثبات صحت تمامی گزاره‌ها، حتی در علم
۵۸	.....	استقلال و محدودیت‌های دانش علمی

- ۶۰- تردید آمیز بودن واقعیت ۶۰
- جهان - وجود انسان - خویشتن ۶۱
- واقعیت چندبعدی و چند لایه ۶۲
- عقل، اما نه عقل تنها ۶۵
- ۷- علم و الهیات، منظرهای متفاوت ۶۷
- علم زیربناست اما تمامیت نیست ۶۷
- الهیات نیز نیاز به خودانتقادی دارد ۶۹
- فیزیک نمی‌تواند به ورای جهان تجربه‌نظر افکند ۷۱
- مدل مکرر به جای مدل مواجهه یا ادغام ۷۳
- فصل دوم: خداوند سرآغاز است؟ ۷۵
- ۱- پرسش از آغاز آنرا ۷۶
- تکینگی آغاز ۷۷
- «انقلاب کپرنیکی» در فلسفه (دکتر) ۷۹
- براهین اثبات وجود خدا مکتب به شش است (کانت) ۷۹
- ضد برهان‌ها نیز ناکارآمدند ۸۱
- ۲- آیا علم با نقد دین طرد می‌شود؟ ۸۲
- درستی و نادرستی‌های نقد دین (فوپرباخ، ما. ک. فرید) ۸۴
- مرگ خدا؟ (نیچه) ۸۵
- علم باید خدا را کنار بگذارد ۸۶
- الحاد قابل فهم است اما ضروری نیست ۸۸
- ۳- ثابت‌های طبیعت از کجا آمده‌اند؟ ۸۹
- عالمی محدود در زمان و مکان ۹۰
- ناتوانی فکری در مواجهه با پرسش از مبدأ ۹۳
- اصول نظم کیهانی از کجا آمده‌اند؟ ۹۵
- مخالفت غیرارادی ۹۸
- ۴- واکنش‌ها نسبت به تنظیم دقیق کیهانی ۱۰۰
- حدس کیهان‌شناسانه: عوالم جایگزین ۱۰۱
- آیا عالم ما عالمی در میان عوالم دیگر است؟ ۱۰۴
- طراح عالم، اثباتی کیهان‌شناسانه ۱۰۹
- فیزیک می‌تواند وجود خداوند را به اثبات برساند؟ ۱۱۱
- یک انگیزه‌ی اساسی و سؤال برانگیز ۱۱۲
- ۵- چرا چیزها وجود دارند؟ ۱۱۴
- راه‌حلی برای معمای جهان ۱۱۵

۱۱۸	رشد جهل همگام با دانش
۱۲۲	نزدیک شدن به راز نخستین
۱۲۵	خدا به مثابه فرضیه
۱۲۶	خدا به مثابه واقعیت
۱۲۸	تکیه‌گاهی ارشمیدسی
۱۳۱	فصل سوم: آفرینش یا تکامل؟
۱۳۲	۱- آغاز عالم به مثابه آغاز شدن
۱۳۲	تکامل زیست‌شناختی انواع (داروین)
۱۳۵	نشأت گرفتن ایمان از قلمرو حیوانات
۱۳۷	۲- دفاع "هیات"
۱۳۷	سردرگمی نیسای انگلستان
۱۴۱	آفرینش‌گرایی پروتستان
۱۴۴	۳- تکامل با خدا یا بدون خدا؟
۱۴۴	پیشرفت بدون خداوند (کنت)
۱۴۶	تکامل تا خدا (تیلهارد دوچاردن)
۱۵۱	خدای پویش‌ور (وایتهد)
۱۵۵	۴- چگونه باید درباره‌ی خدا اندیشید؟
۱۵۶	جایگزینی برای کلمه‌ی خدا؟
۱۵۸	خدا موجودی است بر فراز زمین؟
۱۶۰	فضا- زمان مشتمل بر ابدیت و اسرار نادانسته
۱۶۲	آیا خداوند یک شخص است؟
۱۶۷	۵- کتاب مقدس و آفرینش
۱۶۷	اسطوره‌های آفرینش در ادیان جهان
۱۷۱	نیاز به اطلاعات؟
۱۷۳	منشور کبیر جهان‌بینی مسیحی- یهودی
۱۷۷	زبان استعاری
۱۷۹	نه هماهنگ‌سازی و نه آمیختگی
۱۸۲	۶- گواهی ایمان به مبدأ نهایی
۱۸۲	آفرینش زمان و مکان از عدم
۱۸۴	امروزه معنای باور به آفرینش چیست؟
۱۸۹	در نوری دست‌نیافتنی
۱۹۳	فصل چهارم: حیات در کیهان؟
۱۹۴	۱- حیات از چه زمانی وجود داشته است؟

۱۹۵	«حیات» چیست؟
۱۹۶	آیا ما در عالم تنها هستیم؟
۱۹۹	طلبی بیهوده
۲۰۲	۲- حیات چگونه پدید آمد؟
۲۰۳	چرخه‌های حیات
۲۰۵	ماده خود را سازمان‌دهی می‌کند
۲۰۸	۳- تصادف یا ضرورت؟
۲۰۸	برتری تصادف؟
۲۱۰	قوانین طبیعی تصادف را هدایت می‌کنند
۲۱۲	خداوند زائد است؟
۲۱۳	بدیل وجود
۲۱۵	۴- چرا عالم با اشیاء و اشیای دوستانه دارد؟
۲۱۵	تکامل به سوی آدمیان
۲۱۷	اصل انسان‌محور
۲۱۹	هیچ مبنای نهایی در کار نیست
۲۲۱	۵- معجزه
۲۲۲	گسست قوانین طبیعت
۲۲۳	نتایج نقد کتاب مقدس
۲۲۴	سرنخ‌هایی برای ایمان
۲۲۵	۶- درباره‌ی فعل خداوند چگونه باید اندیشید؟
۲۲۶	فهم معنوی از خداوند
۲۲۸	تأثیر نامتناهی بر متناهی
۲۲۹	هیچ رقابتی بین خداوند و جهان نیست
۲۳۵	فصل پنجم: آغاز بشریت
۲۳۵	۱. تکامل جسمی آدمیان
۲۳۶	تبار زایش
۲۳۸	آدمیان از آفریقا آمده‌اند
۲۴۱	اولین نشانه‌های دین
۲۴۴	۲- تکامل روان‌شناختی آدمیان
۲۴۵	مسئله‌ی بدن و روح
۲۴۶	روان به جای روح
۲۴۸	آزادی مشروط
۲۵۰	شرایط زیست‌محیطی و برنامه‌ریزی قبلی

۳- ذهن و مغز	۲۵۱
تعیین ذهن توسط فرآیندهای فیزیکی و شیمیایی مغز	۲۵۱
آیا اختیار توهم است؟	۲۵۳
عصب‌شناسی، مسئولیت و احساس گناه را بی‌اهمیت جلوه می‌دهد	۲۵۵
۴- محدودیت‌های مغزپژوهی	۲۵۸
بی‌خبری از سطوح تعیین کننده‌ی مغز	۲۵۹
پرسش‌های بزرگ عصب‌شناسی	۲۶۰
شیمی و فیزیک «خود» را توضیح نمی‌دهند	۲۶۴
تجربه‌ی آزاد	۲۶۷
عالم معن	۲۶۹
۵- سرچشمه‌های اخلاق انسانی	۲۷۲
عوامل فرهنگی -۱- جمعی و بیست‌شناختی تکامل	۲۷۳
اخلاق اولیه به عنوان بی‌انگیزی جهانی	۲۷۴
حتی اخلاق برآمده از کتاب مقدس نارینه دارد	۲۷۶
نور و انوار	۲۷۷
سخن آخر: پایان همه چیز	۲۸۱
فرضیه‌های پایان عالم در فیزیک	۲۸۱
بینش‌های آخرالزمانی در مورد پایان عالم	۲۸۴
اهمیت بینش‌های آخرالزمانی	۲۸۷
مردن به سوی نور	۲۸۹
یادداشت‌ها	۲۹۲

مقدمه مترجم

هانس کمرنگ، نویسنده کتاب حاضر اکنون در سن ۸۷ سالگی در بستر بیماری افتاده است و آن قدر ناخوش است که حتی نمی‌تواند شخصا به نامه‌هایی که به دستش می‌رسد، پاسخ دهد. از او خواستم برای خوانندگان ایرانی پیشگفتاری به ترجمه حاضر بیافزاید. با افسوس بسیار پاسخ داد که بیماری او نمی‌دهد. او روزی مشاور الهیاتی پاپ بوده است اما پس از اعتراض به آموزه خطانابذی پاپ، کار بر کنار شد و نه تنها از کلیسا بلکه از تدریس در دانشگاه توبینگن هم منع شد. پس دست به کارهای بزرگی زد: تأسیس بنیاد جهانی اخلاق در آلمان و انتشار بیانیه اخلاق جهانی و برگزاری کنفرانس‌های جهانی متعدد در جهت صلح و گفتگو در میان ادیان. کتاب‌های مهمی هم نوشت. از جمله «آیا خدا وجود دارد؟»، «در باب مسیحی بودن»، «مسئولیت جهانی» و از جمله کتاب «عصر»^۱ این است که عده‌ای او را بزرگترین متاله حاضر می‌دانند و به اندیشه‌هایش به دیده احترام می‌نگرند.

او در کتاب حاضر به مسئله جدال میان علم و دین پرداخته است. آن هم به گونه‌ای روزآمد و مفصل، اما دقیق و خوش‌خوان. خواننده در این کتاب هم در بیان آخرین تحولات علمی روز قرار می‌گیرد و هم پاسخی در خور برای پرسش‌های الهیاتی‌اش می‌یابد. هر کس که این اثر را از نظر بگذراند، به دقت و امانت‌داری و نیز به انصاف و عدم جانب‌داری او آفرین خواهد گفت و از وسعت دانش و فراوانی محفوظات و نیک محضری و اعتدال‌گرایی او به حیرت خواهد آمد.

---

۱. برخی از این کتاب‌ها به همت آقای دکتر حسن قنبری از جانب نشر دانشگاه ادیان و مذاهب منتشر شده است.

از جمله: خدا در اندیشه فیلسوفان غرب، ساحت‌های معنوی ادیان جهان، تاریخ کلیسای کاتولیک و هنر زیستن

اثر حاضر بدان جهت برای دین‌داران مفید است که پاسخ پرسش‌های مهم دینی و الهیاتی خود را در قبال مباحثی که علوم روز مطرح کرده‌اند، در آن خواهند یافت و برای اهالی علوم از آن جهت که دیدگاه علمی آنان را معتدل‌تر و ذهنیت آنان را نسبت به مسائل دینی روشن‌تر خواهد ساخت. در واقع کوشش مولف چیزی جز ایجاد همدلی و وحدت میان علم و دین و دانشمندان و دینداران نیست و در تمام کتاب کوشیده است سخنی نگوید که علمی باشد اما دینی نباشد یا دینی باشد اما علمی نباشد.

از جناب آقای دکتر حسن قنبری باید سپاس فراوان به عمل آورم که هم در طول ترجمه از یاری من دریغ نودادند و هم در تصحیح و مقابله و تهذیب آن. ایشان یک بار کامل ترجمه را با متن اصلی مقابله کردند و برخی خطاها و کاستی‌های آن را زدوند و بر لطف خود به من افزودند. از ایشان سپاسگزارم. از خداوند منان می‌خواهم که در همه عمر توفیق رفیق راهشان کند. سپس از مولف کتاب، به سبب حسن کونگ که درخواست مرا اجابت کردند و یک نسخه از کتاب را جهت ترجمه در اختیار من نهادند، سپاسگزارم و از خدا می‌خواهم که ایشان را شفای عاجل عنایت فرماید و الطاف سود را بر ایشان مزید گرداند. دوست گرانقدرم، جناب آقای دکتر امیر دل‌زنده نژاد هم مفتاح‌السر ترجمه برخی عبارات غامض کتاب بودند و به نوبه خود در یاری من و ترجمه این کتاب سهیم‌اند. از ایشان هم سپاس فراوان دارم.

از دست اندرکاران نشر علم، خصوصاً مدیر محترم آن، جناب آقای مهدی علمی که بر من منت نهادند و چاپ کتاب را بر عهده گرفتند نیز سپاس فراوان دارم و از خداوند می‌خواهم که سایه این عزیزان را از سر اهالی علم و ادب بر ندارد و بدیشان توفیق ره را افزون عنایت فرماید. و در نهایت همه حمدها از آن خداوند بلند مرتبه و منان است.

بمنه و کرمه

رضا یعقوبی

۱۳۹۴/۱۰/۲۰